

GI ORDET – TIL ELEVENE!

Den som vil lære å tenke, må lære å tale. Og den som vil lære å tale, må lære å tenke. Det er skolens retoriske oppgave. Skolen må gjøre elevene til retoriske medborgere. Læreren må hjelpe elevene til å forme og formidle sin egen mening – og gjøre elevene i stand til aktivt å lytte til og vurdere andres mening. Det kan retorisk talekunst bidra med.

JENS E. KJELDSSEN

*Professor i retorikk og visuell kommunikasjon ved
Universitetet i Bergen*

jens.kjeldsen@infomedia.uib.no

I 1978 var jeg en meget lyshåret 11 år gammel og lettere sjenert gutt. Det var andre tider den gangen. Når vi kom for sent til timen, skulle vi stå ved siden av lærerens kateter – for det het lærerens pult tilbake på 1970-tallet – og syng «Unnskyld-jeg-kom-for-sent-sangen». Det var fryktinngydende, særlig for slike som meg, som var både sjenert og usedvanlig dårlig til å syng.

Jeg kom meget nødig for sent. På vei til skole stod jeg hellere opp på sykkelen i samtlige fire kilometer, mens jeg trampet svetten frem på ryggen. Og kom jeg likevel litt for sent frem, så gled jeg hendene over den svarte sykkel-kjeden, før jeg gikk inn, slik at jeg kunne rekke mine skitne, oljete never frem foran læreren og fortelle at kjeden falt av og jeg var tvunget til å gå de siste kilometerne.

Nei, den gangen var vi var rett og slett ikke vant med å stå foran andre og la vår stemme bli hørt. Verken i sang eller tale. Dette er mange år siden nå, men et minne har brent seg fast i meg. Min venn, Søren, skulle presentere noe for klassen. Læreren ba Søren stille seg ved siden av kateteret – altså lærerens pult – og se ut over klassen. Han ga så Søren beskjed om å redegjøre for en sak.

Der stod Søren. Men det kom ikke en lyd ut. Han stod helt stille, men sa ingenting. I dette tunge tomrommet av stilhet hvilte alles øyner på Søren. Og da så vi det alle sammen: Plutselig spredte det seg en våt plett ut fra skrittet i hans bukser. Uten en lyd, og uten mulighet for å flykte bort, stod han vendt frontalt mot oss, mens han tisset på seg.

Jeg har alltid denne opplevelsen i bakhodet når jeg underviser i retorikk, taler og presentasjoner. Men jeg tenker mindre på den nå enn tidligere. For noe har endret seg: Da vi i 2003 holdt de første introduksjonskurser i retorikk på Universitetet i Bergen, var de fleste studentene urolige og usikre over å tale foran

hele klassen. Da jeg holdt de samme kurs siste vår, gikk de fleste uten videre i gang med imponerende vilje og selvsikkerhet. Jo da, barn og ungdom kan fremdeles bli nervøse når de skal holde taler og presentasjoner. Men vi er kommet langt fra å tisse i buksene på 70-tallet og være anspente og nervøse på begynnelsen av 2000-tallet, frem til den sikkerhet i muntlige presentasjoner som vår tids ungdom utviser.

Denne positive utviklingen begynte allerede med skolereformen på slutten av 90-tallet (Veiteberg, Kirke, & Nasjonalt, 1996), den har fortsatt i den seneste læreplanen som eksplisitt gjør det til et mål for opplæringen at eleven skal kunne «bruke kunnskap om retoriske appellformer i presentasjoner». Og NOU-rapporten *Fremtidens skole* (2015:8) fremhever det å «kunne kommunisere, samhandle og delta» (Ludvigsen, 2015, p. 22), som et av de fire sentrale kompetanseområder for fremtidens skole, hvilket nettopp er retoriske kompetanser.

Men en ting er læreplaner og utvalg, en annen er lærerne som arbeider på de norske skolene. For i praksis er det lærerne som hjelper våre ungdommer til å tenke og tale retorisk. Også selv om de ikke selv bruker ordet retorikk. For det er de som får elevene til å holde presentasjoner og gir dem konstruktive tilbakemeldinger. I første omgang er det lærerne som gir norske barn og ungdom motet, viljen og evnen til å la sin stemme bli hørt.

I det hele tatt er vi er kommet langt i å bidra til å gi alle unge mennesker retorisk kompetanse. Og når vi lærer dem å tenke kritisk og tale konstruktivt, så gjør vi dem til retoriske medborgere. Medborgere som kan bidra til samfunnet både ved å lytte oppmerksomt og tale overbevisende.

Når vi nå er nådd så langt, er det kanskje på tide at vi løfter blikket og ser at retorikk er mer enn overbevisende talekunst. Skal vi bidra til en verdifull og sam-

→ funnnsnyttig forståelse av retorikk og hjelpe våre elever til bli retoriske medborgere, bør vi tenke mer på tre ting: For det første bør vi få elevene til å forstå at retorikk er en samfunnsdannende og virkelighetsskapende aktivitet, hvor deres individuelle stemme er en blant mange. For det andre må vi få elevene til å reflektere over og bli bevisst på hva som er retorisk kvalitet. Og for det tredje må vi lære dem mer om hva som er god argumentasjon.

EN SAMFUNNSDANNENDE OG VIRKELIGHETSSKAPENDE KRAFT

For det det første må vi altså være klar over at det å være retorisk medborger, krever mer enn vilje og evne til å syng ut. Det krever at man ser sin stemme som en del av et større kor som synger sammen, og det krever at man forstår retorikk som noe mer enn et personlig redskap til suksess. Vi må forstå retorikk som en vei til erkjennelse og en samfunns-skapende kraft. Vi må få elevene til å føle forpliktelsen det fører med seg å ha retten og evnen til å ytre seg.

Helt fra sin begynnelse har retorikken vært en lære om erkjennelse, en lære om samfunn og en sentral utdanningsoppgave (Kjeldsen, 2014). Det ser vi hos Isokrates, en retoriker som levde samtidig med Platon. Han opprettet en talerskole i Aten og hans syn på retorikken ble toneangivende i den antikke verden. Sann talekunst, hevdet han, kan ikke læres ved at man innøver et sett regler. Den er en skapende kunst, som fordrer «et kraftig og fantasirikt sinn» (Fafner, 1982, p. 48; Isokrates, Hastrup, & Andersen, 1986).

For Isokrates og senere retorikere er det «gjennom talen at mennesket skaper sitt samfunn og sin historie. Derfor må talekunsten stå sentralt i oppdragelsen og dermed i menneskelivet» (Fafner, 1982, p. 49).

Dette uttrykker Isokrates i talen *Antidosis*, hvor han plasserer sitt utdanningsprogram og sitt retorikk-syn mellom sofistenes relativisme og Platons idealisme. Isokrates sier:

... [S]iden vi har evnen til å overtale hverandre og gjøre det klart for oss selv hva vi tenker og ønsker, ikke bare slipper vi å leve som dyr, men vi har også kunnet slutte oss sammen og grunnlegge byer; vi har fastsatt lover og oppfunnet kunst og håndverk. Det er bokstavelig talt ingen ting av alt det vi har utrettet, som ikke talen (logos) har hjulpet oss til.

Det er talen som har satt normer for rettferdighet og urettferdighet og for ære og skam; uten klare linjer her ville vi slett ikke være i stand til å leve i fellesskap. Med tale setter vi de onde på plass og berømmer de gode. Med tale oppdrar vi de uvitende og prøver de forstandige. For det å tale rett ser vi som det beste tegn på at

en tenker rett, og en sannferdig, lovlydig og rettferdig tale gjenspeiler en tro og god sjel.

Det er med talen at vi strides med hverandre om ting det er tvil om, og med talens hjelp anstiller vi undersøkelser om ting vi ikke vet.

De samme argumenter som vi bruker for å overtale andre når vi taler, bruker vi overfor os selv når vi områr oss. Vi kaller dem som klarer å tale blant mengden for «veltalende» (retorikoi); «velberådde» (evbouloi) kaller vi dem som best forstår å gjennomdrøfte tingene med seg selv.

Kort sagt, det er klart at ikke noe som gjøres med forstand er uten logos, men at logos er vår veiviser både når vi tenker og når vi handler. Og jo klokere folk er, jo mer benytter de seg av logos. (sitatet er hentet fra Andersen, 1995, p. 276; Talen kan finnes i Isokrates et al., 1986, pp. 187; §254-256)

La oss tenke over hva det egentlig er Isokrates sier her. For dette utdraget illustrerer noen sentrale sider ved retorikken: For det første er talekunsten og retorikken ikke tekst eller tale, men handling. Vi kan betrakte taler og ord som tekster, men retorisk sett er de handlinger som griper inn i verden og forandrer den. Det gjelder

«Hvis en lærer får en elev til å tenke nytt eller annerledes, så har hun forandret verden.»

både i stort og smått. Hvis en lærer får en elev til å tenke nytt eller annerledes, så har hun forandret verden.

For det andre er det med talens hjelp at vi utforsker og bestemmer våre verdier og avgjør hva som er rett og galt. Og det gjør vi hele tiden. Det finnes ikke faste regler for hva som er det rette å gjøre i konkrete situasjoner. Det er derfor vi har politiske debatter og rettssaker, og det er derfor vi hele tiden debatterer og diskuterer. Vi finner oss til rette i verden – og skaper den samtidig.

For det tredje er det med talens hjelp at vi undersøker, oppdager og skaper viten. Fra det lille barnets første spørsmål om hvorfor fugler flyr, hvorfor jordbær er søte og hvor universet ender; til professorens utfors-

kning av menneske, kultur og natur, er språket sentralt og uunnværlig. Det er med språket vi stiller spørsmål, og det er med språket vi gir svarene.

Språket er muntlig, og språket er tenkning. Legg merke til at Isokrates sier, at de argumenter vi bruker til å overtale andre, også er dem vi bruker til å tenke oss om. Tenkning er debatt og diskusjon, og debatt og diskusjon er tenkning.

Når vi ser en offentlig debatt, en diskusjon i skolegården, eller politikere som argumenter på fjernsynet, så ser vi samfunnets tenkning. Jo bedre debatten er, desto bedre tenker samfunnet seg om. Det er derfor det er så viktig å lære barn og unge å debattere retorisk, for da lærer vi ikke bare enkeltmennesker å tale; vi gjør samfunnet i stand til å tenke godt og treffe de beste valg.

La meg illustrere denne kontinuerlige retoriske tenkningen og konstruksjonen av samfunn med en analogi fra retorikeren Kenneth Burke (Burke, 1941, pp. 110-111; min oversettelse). Han sier:

Forestill deg at du trer inn i et selskapslokale.

Du ankommer sent. Andre er kommet før deg og de er engasjert i livlig diskusjon; en diskusjon som er for heftig til at de stopper opp og forteller deg akkurat hva den handler om.

Faktisk har diskusjonen allerede begynt lang tid før noen av dem ankom, så det er ingen til stede som er i stand til å spore opp de tidligere trinn.

Du lytter en stund, inntil du bestemmer deg for at du har forstått hovedinnholdet i argumentet.

Så blander du deg i samtalen. Noen svarer. Du svarer ham.

En forsvarer deg. En annen stiller seg på motstanderens side; til enten motstanderens forlegenhet eller til hans tilfredsstillelse, avhengig av kvaliteten til håndsrekningen.

Men diskusjonen er umulig å avgjøre. Det blir sent, du må dra av sted. Du drar, og imens utvikler diskusjonen seg fremdeles energisk.

Dette er et bilde av samfunnet vårt. Og jeg forteller denne analogien fordi den illustrerer at det å gjøre elever til retoriske medborgere, krever mer enn å gjøre dem gode til å overbevise. Selvfølgelig er det viktig at enhver elev blir god til å tale for sin egen sak, for hvis ikke alle har en stemme, blir samfunnets samtale – vår felles tenkning – underminert. I realiteten vil det bety at

vi ikke har noe demokrati. Derfor må vi trene elevene i retorisk tenkning, i å finne argumenter og å uttrykke dem overbevisende. Men, og det er poenget her, vi må også få elevene til å forstå at deres stemme ikke kan stå alene. Deres stemme er, og må være, en blant mange i samfunnets uendelige samtale med seg selv.

Vi diskuterer om vi skal stemme på det ene parti eller det andre, om homoseksuelle bør kunne gifte seg i kirken, om det er «typisk norsk å være god», om sangene i Melodi Grand Prix er gode eller bare pinlige, om maleren Odd Nerdrum er en stor kunstner, og om Norge skal melde seg inn i EU. Noen av samtalenene avsluttes med valg og beveger oss meget konkret

«Når vi ser en offentlig debatt, en diskusjon i skolegården, eller politikere som argumenter på fjernsynet, så ser vi samfunnets tenkning.»

i bestemte retninger: De gir oss regjeringer og holder oss utenfor EU, for eksempel. Andre samtaler flytter holdninger og synspunkter langsomt og over lengre tid. Og det er alle disse stemmene som i fellesskap skaper samfunnet vårt og bestemmer hvilken retning vi går sammen.

KVALITET

For det første må vi altså lære elevene at deres individuelle stemmer er en del av et større kor som synger sammen, og at retorisk aktivitet er en vei til erkjennelse og en samfunns-skapende kraft.

For det andre må vi lære dem om kvalitet: kvalitet i taler og debatter og andre retoriske ytringer. Dette ble jeg minnet om i en samtale med den danske retorikk- og skriveforsker Christina Mathisen, som jobber på Danmarks pedagogiske universitet. Hun har skrevet avhandling om retorisk skrivepedagogikk i teori og praksis, og vi kom til å snakke om undervisning i skrivning og talekunst. Hun fortalte at hun var blitt oppmerksom på en forskjell i den danske undervisningen i skjønnlitterære og faglitterære genrer. Når skolen skal undervise i litteratur, sa hun, går vi til de beste eksemplene, vi finner våre største forfattere frem og utforsker deres beste verker: Ibsen, Undset, Erlend Loe, kanskje? Vi ser etter det enestående, det som har høy kvalitet. →

→ Men når vi skal undervise i sakprosa – hva enten det er tekster eller presentasjoner – ser det ut til at vi ofte søker det generiske. Vi søker det som er prototypisk for genren – ikke etter det som er enestående eller har høy kvalitet. Vi virker mer opptatt av å lære elevene en bestemt genre og gjøre dem i stand til å gjenkjenne faste formater, enn å lære dem hva som er god kvalitet

«Når du står overfor et argument, skal du spørre: Er det riktig? Er det relevant? Er det viktig – altså tungtveiende?»

og effektiv retorikk.

Kanskje det er slik i Norge også? Underviser vi i journalistikk, lærer vi elevene om forskjellen mellom en nyhetssak og en reportasje og forteller om den omvendte nyhetstrekanten. Men forsøker vi å lære dem hva en *god* nyhetssak er? Diskuterer vi hvilke trekk som gjør en reportasje levende, innsiktsfull og troverdig? Diskuterer vi om det er slike trekk som gir en reportasje kvalitet. Kort sagt: diskuterer vi med elevene hva som er kvalitet i sakprosa, presentasjoner og talekunst?

Hvis vi skal gjøre elevene til retoriske medborgere, må vi få dem til å tenke bevisst over kvalitet. Vi har en kanon med forbillidlige tekster innen skjønnlitteratur; kanskje vi burde ha det samme for sakprosa og talekunst. Elevene i norsk skole presenterer ofte med PowerPoint, men diskuterer vi nok hva en god presentasjon er? Viser vi elevene forbillidlige eksempler på PowerPoint-presentasjoner? Eller kanskje gode PowerPoint-presentasjoner er litt for vanskelige å finne?

Diskuterer vi med elevene hva et godt debattinnlegg er? Utforsker vi hva som kjennetegner et godt argument? Og enda viktigere: får vi elevene til å spekulere over hva kvalitet i det hele tatt er for noe? Kjennetegnes yringer med retorisk kvalitet ved å være overbevisende, etiske, engasjerende, sanne, underholdende, saklige, rasjonelle eller emosjonelle? Er dette alt sammen kvaliteter? Og er det egentlig noen motsetning mellom disse kvalitetene?

For det andre må vi altså få elevene til å reflektere over kvalitet. Men vær oppmerksom på at det kan føre vidt. Det vet enhver som har lest forfatteren Robert Pirsigs bok *Zen – og kunsten å vedlikeholde en motorsyk-*

kel (1997). Her undersøker hovedpersonen, som ikke uten grunn heter *Faidros*, hva retorisk kvalitet er. Men det skulle Faidros kanskje ikke ha gjort, for studiet gjør ham til sist så forvirret at han ender med å bli vanvittig.

Så lad meg straks gå videre til det tredje og siste punktet: For å hjelpe elever til å bli retoriske medborgere må vi lære dem om retorisk argumentasjon. Dette henger tett sammen med poenget om kvalitet, for skal retorikken være god, må vi gjøre oss selv og elevene våre bevisst om hva som er et godt argument.

ARGUMENTASJON

Hvis man har en viss alder og har studert på høyskole eller universitet, har man sikkert måtte terpe Arne Næss' bok om en del elementære logiske emner eller studert filosofisk logikk på forberedende. For skoleelever som skal tenke over hva som er god argumentasjon, blir slike perspektiver for komplekse. Dessuten ligger noen av dem så tett på tradisjonell logikk at de kun vanskelig kan benyttes i praktisk retorisk argumentasjon. De passer rett og slett ikke til den virkelige verden. Derfor har retorikere beveget seg vekk fra den tradisjonelle logikken og dens regler om logisk gyldighet og utvetydig sannhet. For slik argumenterer vi jo ikke i praksis.

Noen retorikere, som Christian Kock fra Københavns Universitet i Danmark, bruker i stedet tre dimensjoner for vurdering av argumenter (se f.eks. Kock, 2011). Disse tre – vil jeg påstå – er både passende og anvendelige i skolen. Når du står overfor et argument, skal du spørre: Er det riktig? Er det relevant? Er det viktig – altså tungtveiende? Et godt argument har nettopp disse kvalitetene: Det er riktig, relevant og viktig.

Et argument er grunnleggende sett en påstand som støttes med noe annet. I retorikken kaller vi normalt det annet for et *belegg*. Jeg kan for eksempel påstå at undervisning i retorikk i skolen vil være godt for samfunnet vårt. Hvis noen spør *hvorfor*, kan jeg støtte min påstand med et belegg, som hevder at undervisning i retorikk bidrar til at elevene tenker kritisk og lærer å overbevise, og det er jo bra for samfunnet.

Dette argumentet kan vi vurdere etter de tre spørsmålene. For det første: Er det riktig? Her vurderer vi om støtten, altså belegget, medfører sannhet. Og hvis det er riktig at retorikkundervisningen faktisk bidrar til å lære elevene å overbevise og tenke kritisk, da har argumentet passert første test: Argumentet er riktig.

Men det er ikke nok, så da må vi stille neste spørsmål: Er argumentet, eller rettene belegget, relevant? Kan vi med rette bruke belegget som støtte for påstanden? Er det relevant for påstanden om at vi skal undervise i retorikk, at elever lærer å overbevise og tenke kritisk?

Ja, hvis vi deler verdien om at man bør bidra til

kritisk tenkning og evne til å overbevise, da er belegget relevant. Men hva hvis jeg hadde støttet påstanden om vi bør undervise i retorikk i skolen med et belegg som «for så blir Jens Kjeldsen glad?»

Vel, logisk sett er det jo sant, for jeg blir faktisk glad når lærere i den norske skolen underviser elevene i retorikk. Men er det relevant? Nepp. Det er ikke nogen god grunn til å innføre retorikk-undervisning at et enkelt menneske blir glad, og det har ingen reell relevans for påstanden om at retorikk-undervisning er bra for samfunnet. Men det er relevant å støtte påstanden med belegget om at unge lærer å tenke kritisk og tale overbevisende.

Hvis et argument er både riktig og relevant, når man til spørsmålet om det er «vektig»? Altså er argumentet tungtveiende, er det viktig? Om noe er vektig, om vi synes det er viktig og veier tungt, ja det kommer an på. Det ville for eksempel ikke være særlig vektig å hevde at vi skal gjøre noe fordi det vil gjøre Jens glad. I hvert fall ikke i offentligheten. Men hvis vi er hjemme hos Jens og det er hans fødselsdag, og vi i dette hjemmet har en avtale om å gjøre det den som har fødselsdag ønsker, da vil det være et vektig argument at noe gjør denne personen glad.

Med kvaliteten «vektig» har vi altså flyttet oss fra sammenhengen i det enkelte argumentet, til dette argumentets forhold til situasjonen og til andre argumenter. Selv om argumentet om retorikk-undervisning er vektig, kan det jo være at andre argumenter veier mer, er enda mer vektige. For eksempel kunne man hevde, at selv om det er viktig å bruke skolens og samfunnets ressurser på å lære barn og ungdom retorikk, så er det enda viktigere å lære dem matematikk og naturvitenskap. Men et enda bedre tredje argument er jo at vi selvfølgelig må lære dem begge deler.

Argumenters vekt er grunnen til at det er så viktig å huske på at retorikken er en uendelig samtale som skaper samfunn og virkelighet, for ingen argumenter er nok i seg selv. Deres verdi må alltid vurderes i forhold til andre synspunkter og argumenter.

TA ORDET

Det er mange ting vi kan og bør tenke på hvis vi skal gjøre norsk ungdom til kloke og aktive retoriske medborgere. Jeg har nevnt tre ting som jeg mener er viktige: Vi må løfte elevenes blikk og la dem forstå at retorikk er en vei til erkjennelse og en samfunnsskapende kraft. Vi må få dem til å reflektere over hva som er retorisk kvalitet, og vi må gi dem bedre innsikt i argumentasjon. På Universitetet i Bergen gjør vi også vårt beste for å bidra til at studentene utvikler seg til retoriske medborgere. Her er retorikkutdannelsen tuftet på ideen om at teori og praksis hører sammen.

Vi lærer studentene retorisk historie, teori og analyse, men det alene gjør dem ikke til retoriske medborgere. Vi gir dem råd om presentasjon og fremføring, men det alene gjør dem heller ikke til retoriske medborgere. Derfor gjør vi begge deler: vi gir dem både teori og praksis. Teori er nødvendig fordi praksis ellers blir til tom fremføring. Praksis er nødvendig fordi man ikke har forstått noe skikkelig før man har prøvd det selv. Du kan studere taler, men du har ikke riktig forstått hva det vil si å holde en tale før du har gjort det selv.

På Informasjons- og medievitenskap, hvor jeg jobber, vil Retorikk-gruppen også bidra til å gjøre norsk ungdom til retoriske medborgere. Derfor avholder vi høsten 2016 for første gang tale-konkurransen *Ta ordet*. Her vil utvalgte elever fra videregående møtes til finale ved Universitetet i Bergen, hvor vi kårer årets beste taler. I år vil kun skoler i Bergens-regionen kunne delta,

«Konkurransen *Ta ordet* søker å videreføre det viktige arbeidet som norske lærere allerede utfører. For retorikk er virkelig kommet på læreplanen i skolen.»

men allerede fra 2017 og 2018 håper vi å kunne åpne opp for skoler utenfor Bergen. Vi ønsker samarbeid med skolene i Norge, og alle interesserte kan lese mer på vår hjemmeside <http://taordet.b.uib.no/> eller ta kontakt på jens.kjeldsen@uib.no. Vi oppfordrer særlig videregående skoler i Bergen å ta kontakt, ettersom konkurransen det første året kun er åpen for Bergens-skoler (les mer om *Ta ordet* i boksen).

Konkurransen *Ta ordet* søker å videreføre det viktige arbeidet som norske lærere allerede utfører. For retorikk er virkelig kommet på læreplanen i skolen. Det er bra, og når jeg møter skolelærere og diskuterer de nye læreplaners inkludering av retorikk, møter jeg generelt stor begeistring. Men det er også noen lærere som gir uttrykk for en vis trøtthet og frustrasjon over enda et felt som skal dekkes i undervisningen. Det forstår jeg godt. Retoriske begreper og latinske termer er mer arbeid for lærerne og vanskelig for elevene. Men for en forskjell undervisningen i retorikk og presentasjoner gjør for norsk ungdom! Og nå vil vi på Universitetet i Bergen altså gjøre vårt for å bidra til å forenkle og for-

→ bedre skolenes undervisning i retorikk.

Fra min venn som på 1970-tallet tisset i buksen og til de veltalende unge jeg i dag møter på medie- og retorikkutdanningen i Bergen, er det ikke bare 37 år. Det er også en verden til forskjell. Og den verden blir først skapt i skolen. Det er en viktig jobb. For alle de

unge sinn som den norske skolen hjelper til å ytre seg, bli uunnværlige stemmer i samtalen som gjør oss alle klokere og former det norske samfunnet. Det er derfor den norske skolen må undervise i retorikk. ●

OM TA ORDET

Ta ordet er en talekonkurranse hvor elever i videregående skole konkurrerer om å holde den beste talen. Konkurransen utvikles og organiseres av *Retorikkgruppen* ved Informasjons- og medievitenskap på Universitetet i Bergen. Meningen med *Ta ordet* er å styrke den retoriske bevisstheten og kompetansen i skolen og i samfunnet generelt. Slik er konkurransen et bidrag til utførelsen av universitetets samfunnsoppdrag.

Ta ordet vil være en fordelaktig konkurranse for deltakende skoler. Muntlig fremføring, retorikk og bruken av retoriske appellformer nevnes eksplisitt i skolenes nyeste læreplaner, som krever at både lærere og elever må jobbe med presentasjoner og retorikk. Deltakelse i konkurransen vil gi lærere og elever gode opplevelser og anledning til å lære av Norges fremste retorikkmiljø.

Selve konkurransen gjennomføres i fem trinn: 1) Lærere fra deltakende skoler deltar i en halvdags-workshop på Universitetet i Bergen, hvor retorikere gir innføring i retorikk og talekunst, og tilbyr en undervisningspakke i talekunst, som lærerne kan benytte i undervisningen; 2) Skolene avholder interne konkurranser og velger en vinner; 3) Vinnerne fra deltakende skoler besøker UiB og får kursing i retorikk samt tilbakemelding på sine taler. Talene holdes, og et mindre antall utvelges til å gå til finalen; 4) Utvalgte finale-deltakere får et nytt besøk på UiB, hvor de i felleskap med hverandre og universitetets retorikere videreutvikler og forbedrer talene; 5) Finalen avholdes på Universitetet i Bergen. Første finale blir avholdt høsten 2016.

I 2016 vil konkurransen være åpen for skoler i Bergen. Det planlegges å åpne for skoler på Vestlandet i 2017, og for hele landet i 2018.

LITTERATUR

- Andersen, Ø. (1995). *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforl.
- Burke, K. (1941). *The philosophy of literary form : studies in symbolic action*. Louisiana: State University Press.
- Fafner, J. (1982). *Tanke og tale : den retoriske tradition i Vesteuropa*. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Isokrates, Hastrup, T., & Andersen, Ø. (1986). *Fire taler* (Vol. 10). København: Museum Tusulanums Forlag.
- Kjeldsen, J. E. (2014). *Hva er retorikk*. Oslo: Universitetsforl.
- Kock, C. (2011). *De svarer ikke: fordømmende uskikke i den politiske debat*. [København]: Gyldendal.
- Ludvigsen, S. (2015). *Fremtidens skole : fornyelse av fag og kompetanser* Norges offentlige utredninger (tidsskrift : online) (Vol. NOU 2015:8). Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Informasjonsforvaltning.
- Pirsig, R. M. (1997). *Zen og kunsten å vedlikeholde en motorsykel. En undersøkelse av verdier*. Oslo: Oax.
- Veiteberg, J., Kirke, u.-o. f., & Nasjonalt, I. (1996). *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*. Oslo: Nasjonalt læremiddelsenter.